

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра права та публічного управління

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ННІ історії, права та
міжнародних відносин

 Олександр ЖУКОВ

«29» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Галузь знань D Бізнес, адміністрування та право

Спеціальність D8 Право

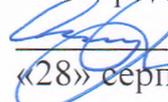
Освітньо-професійна програма Право

Перший рівень вищої освіти

Мова навчання українська

ПОГОДЖЕНО

Голова науково-методичної
комісії ННІ історії, права та
міжнародних відносин

 Світлана МОЦАК

«28» серпня 2025 р.

Розробник:

Кучук А.М. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри права та публічного управління

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри права та публічного управління

Протокол № 1. від «28» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри
кандидат педагогічних наук, доцент

Олена ІВАНІЙ

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 4	Бакалавр	Обов'язкова
		Рік підготовки:
		2-й
Семестр		
Загальна кількість годин - 120		3-й
		Лекції
		24 год.
		Практичні, семінарські
		30 год.
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
		64 год.
		Консультації:
		2 год.
	Вид контролю: залік	

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Муніципальне право» є нормативною та сприяє становленню правника, який володіє знаннями про особливості правового регулювання організації та діяльності місцевих органів влади, принципи здійснення місцевого самоврядування, а також основи правового статусу територіальних громад в сучасних умовах.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є правові норми, які регулюють організацію та діяльність органів місцевого самоврядування, правовий статус територіальних громад, а також взаємодію між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, включаючи питання адміністративно-правового регулювання на місцевому рівні.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою загальних компетентностей:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 9. Здатність працювати в команді.

ЗК 10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 16. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

СК 1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК 3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК 7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК 8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .

СК 10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК 11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК 12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК 13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

СК 14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

СК 15. Здатність до самостійної підготовки проєктів актів правозастосування.

СК 16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

СК 17. Знання і розуміння основ правового регулювання обігу публічних грошових коштів.

СК 18. Знання і розуміння основ наукового пізнання.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **інтегральної компетентності, а саме:** здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

Навчання спрямоване на комплексну реалізацію практичної, когнітивно-освітньої, професійної та виховної мети, а саме:

- *практична мета:* підвищення рівня знань студентів щодо організації та діяльності органів місцевого самоврядування, набуття практичних навичок у вирішенні правових питань, що виникають у сфері місцевого управління та взаємодії з органами державної влади;

- *когнітивно-освітня мета:* формування знань про правовий статус територіальних громад, принципи та механізми функціонування місцевого самоврядування в Україні, а також розуміння ролі муніципального права у забезпеченні ефективного управління на місцевому рівні;

- *професійна мета:* сприяти становленню сучасного висококваліфікованого правника, який має глибоке розуміння специфіки муніципального права та здатен ефективно застосовувати його у практичній діяльності органів місцевого самоврядування, а також у процесі взаємодії з громадянами та іншими державними органами;

- *виховна мета:* формування гуманістичного, демократичного та загальнокультурного світогляду, розвиток патріотичної свідомості громадянина України, виховання поваги до людських прав та принципів локальної демократії.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Для ефективного вивчення дисципліни «Муніципальне право» її вивченню має передувати опанування «Загальної теорії права», «Конституційного права».

3. Результати навчання за дисципліною

РН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

РН 7. Складати та узгоджувати план власного прикладного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

РН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

РН 10. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології.

РН 12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

РН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права

РН 17. Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.

РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

РН 21. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

РН 22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Розподіл балів

Поточний контроль						Разом	Сума
T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	75	100
Поточний контроль							
5	10	15	15	15	15		
Контроль самостійної роботи							
2	5	7	7	7	7	25	

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання студентами всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності. Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів під час відвідування лекцій, участі у семінарах, виконання тестових завдань та виконання інших видів самостійної роботи. Поточний контроль складається з таких компонентів:

- **75 балів:** аудиторна робота: на семінарських заняттях – підготовка доповідей і виступ в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань / дискусіях, виконання практичних завдань, виконання завдань тестового контролю; участь у роботі малих груп, розв'язуванні кейсів, демонстрація навичок soft skills; активна участь у лекційному занятті враховується при виставленні оцінки за відповідну тему;

- **25 балів:** опрацювання теоретичного матеріалу, виконання індивідуальних завдань, підготовка рефератів, есе, презентацій; розв'язання кейсів, участь у наукових заходах тощо.

Разом - **100 балів.**

В Університеті передбачено можливість перезарахування результатів неформальної та/або інформальної освіти відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка.

Перезарахування результатів здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених освітньою програмою.

Перезарахуванню можуть підлягати результати навчання отримані шляхом неформальної та/або інформальної освіти, що за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як навчальній дисципліні в цілому, так і її

окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, які передбачені цією робочою програмою.

Оцінювання результатів аудиторної роботи здійснюється за наступними критеріями

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського (практичного) заняття, розкриває зміст категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; виконує всі завдання, висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на системному знанні теоретичних положень і практики. Під час заняття продемонстрована активність та ініціативність.
4	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського (практичного) заняття, розкриває зміст категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; виконує завдання, однак допускає неточності; висловлює власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на положеннях підручників і навчальних посібників, окремих прикладах з юридичної практики Під час заняття продемонстрована ініціативність.
3	Здобувач вищої освіти дає відповіді на питання семінарського (практичного) заняття, відтворює дефініції та пояснює зміст категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; завдання виконує з неістотними помилками
2	Здобувач вищої освіти дає відповіді на більшість питань семінарського (практичного) заняття, відтворює дефініції категорій, що підлягають засвоєнню; завдання виконує з неістотними помилками
1	Здобувач вищої освіти з труднощами виконує завдання, допускаючи змістовні помилки, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття.
0	Здобувач вищої освіти не відповідає на питання, що винесені на розгляд. Відсутність на занятті

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання дисципліни є:

- усний контроль. Усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед здобувачем вищої освіти декілька запитань, при фронтальному – серію логічно пов'язаних між собою питань перед усією аудиторією чи частиною групи (при роботі в малих групах);

- письмовий контроль. Здійснюється за допомогою письмових робіт (у тому числі при виконанні практичних завдань, розв'язуванні кейсів). Письмовий контроль відрізняється також глибиною діагностики (поверховий зріз чи ґрунтовний аналіз);

- тестовий контроль. Тести – спеціальні завдання, виконання (чи невиконання) яких вказує на наявність (або відсутність) у здобувача вищої освіти певних знань, умінь;

- підготовка доповідей, есе, презентацій тощо. Передбачає виконання здобувачами вищої освіти різних форм завдань; розв'язання кейсів, ситуативних завдань.

Засоби діагностики результатів навчання ґрунтуються на необхідності виявлення *soft skills*: критичне мислення, комплексне розв'язання проблем, оригінальність, креативність, міркування та створення ідей, комунікативні навички та навички самоорганізації, вміння працювати з інформацією.

Особлива увага при опануванні змісту навчальної дисципліни приділяється запобіганню порушенню академічної доброчесності та забезпеченню довіри до результатів освітнього процесу та освітньої діяльності, розумінню здобувачами вищої освіти значення академічної доброчесності та наслідків недотримання її постулатів.

6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Муніципальне право» складається з одного розділу.

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

Тема 1. Муніципальне право як навчальна дисципліна.

Поняття муніципального права. Генеза муніципального права.

Предмет муніципального права. Поняття місцевого самоврядування. Муніципально-правові відносини. Система муніципального права.

Джерела муніципального права. Статути територіальних громад як джерела муніципального права.

Муніципальне право в системі правничих наук. Напрями розвитку муніципального права.

Тема 2. Теорії місцевого самоврядування. Міжнародно-правове регулювання місцевого самоврядування.

Теорія природних прав вільної громади. Громадівська теорія місцевого самоврядування. Господарська теорія місцевого самоврядування. Державна теорія місцевого самоврядування.

Теорія муніципального соціалізму. Теорія соціального обслуговування. Теорія дуалізму муніципального управління.

Європейська хартія місцевого самоврядування. Концепція місцевого самоврядування. Сфера компетенції місцевого самоврядування. Охорона територіальних кордонів органів місцевого самоврядування. Умови, за яких виконуються повноваження на місцевому рівні.

Тема 3. Система місцевого самоврядування.

Принципи місцевого самоврядування в Україні: народовладдя; законності; гласності; колегіальності; поєднання місцевих і державних інтересів; виборності; підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами їх органів та посадових осіб; державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування та ін.

Система місцевого самоврядування в Україні: територіальна громада; сільська, селищна, міська рада; сільський, селищний, міський голова; виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; органи самоорганізації населення. Старости в системі місцевого самоврядування.

Поняття територіальної громади. Види територіальних громад. Об'єднання територіальних громад. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування.

Форми діяльності територіальної громади. Місцевий референдум. Загальні збори громадян. Місцеві ініціативи. Місцеві вибори. Громадські слухання.

Тема 4. Представницькі органи місцевого самоврядування.

Місцеві ради як представницькі органи місцевого самоврядування.

Повноваження сільських, селищних, міських рад як представницьких органів місцевого самоврядування. Особливості повноважень обласних та районних рад.

Структура місцевих рад. Виконавчі органи рад. Повноваження виконавчого комітету сільської, селищної, міської, районної у місті ради. Організація роботи виконавчого комітету місцевої ради.

Порядок формування та організація діяльності рад. Форми діяльності місцевих рад.

Правовий статус депутата місцевої ради. Дострокове припинення повноважень ради.

Правовий статус службовців місцевого самоврядування. Принципи служби в органах місцевого самоврядування. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Тема 5. Правовий статус сільських, селищних, міських голів та старост в Україні.

Сільський, селищний, міський гола. Вимоги, які пред'являються до кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови.

Повноваження сільського, селищного, міського голови. Розпорядження сільського, селищного, міського голови.

Відповідальність сільського, селищного, міського голови.

Обрання старости. Повноваження старости.

Особливості повноважень голови районної, обласної, районної у місті ради.

Тема 6. Матеріально-фінансова основа місцевого самоврядування.

Право комунальної власності. Суб'єкти права комунальної власності. Об'єкти комунальної власності. Економічні та правові аспекти управління комунальною власністю. Фінансова децентралізація та її вплив на місцеве самоврядування.

Місцеві бюджети. Принципи та механізми фінансування місцевих органів влади. Фінансова автономія місцевих органів самоврядування. Роль місцевих бюджетів у розвитку інфраструктури та соціальних послуг. Доходи місцевих бюджетів. Видатки місцевих бюджетів. Використання вільного залишку коштів місцевих бюджетів. Перерозподіл бюджетних коштів та міжбюджетні трансферти. Збалансування місцевих бюджетів. Участь держави у формуванні доходів місцевих бюджетів.

Утворення цільових фондів. Місцеві податки і збори. Участь органів місцевого самоврядування у фінансово-кредитних відносинах. Використання фінансових інструментів для залучення інвестицій у місцеві бюджети.

Фінансове забезпечення витрат, пов'язаних із здійсненням органами місцевого самоврядування повноважень органів виконавчої влади та виконанням рішень органів державної влади.

Механізми контролю за використанням коштів місцевих бюджетів. Фінансова відповідальність органів місцевого самоврядування.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
Лекції		Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р
Тема 1. Муніципальне право як навчальна дисципліна	18	2	2		14
Тема 2. Теорії місцевого самоврядування. Міжнародно-правове регулювання місцевого самоврядування	20	4	4		12
Тема 3. Система місцевого самоврядування	20	4	6		10
Тема 4. Представницькі органи місцевого самоврядування	20	6	6		8
Тема 5. Правовий статус сільських, селищних, міських голів та старост в Україні	20	4	6		10
Тема 6. Матеріально-фінансова основа місцевого самоврядування.	20	4	6		10
	2			2	
Усього годин	120	24	30	2	64

7.3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Муніципальне право як навчальна дисципліна	2
2	Теорії місцевого самоврядування. Міжнародно-правове регулювання місцевого самоврядування	4
3	Система місцевого самоврядування	6
4	Представницькі органи місцевого самоврядування	6
5	Правовий статус сільських, селищних, міських голів та старост в Україні	6
6	Матеріально-фінансова основа місцевого самоврядування	6
Разом		30

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Бюджетний кодекс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
3. Європейська хартія місцевого самоврядування. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
4. Податковий кодекс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Про засади державної регіональної політики. Закон України від 05 лютого 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>
6. Про співробітництво територіальних громад. Закон України від 17 червня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>
7. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України від 21 травня 1997 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
8. Про службу в органах місцевого самоврядування. Закон України від 7 червня 2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>
9. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 02 травня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3077-20#Text>
10. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17 червня 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>
11. Рішення Конституційного Суду від 16.04.2009 № 7-рп/2009 (справа про скасування актів органів місцевого самоврядування). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-09>
12. Рішення Конституційного Суду від 13.07.2001 № 11-рп /2001 (справа про адміністративно-територіальний устрій). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-01>
13. Рішення Конституційного Суду № 12-рп/2004 від 20.05.2004 (справа щодо сумісності посади сільського, селищного, міського голови з мандатом депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-04>
14. Рішення Конституційного Суду від 25.12.2003 № 21-рп/2003 (справа про особливості здійснення виконавчої влади та місцевого самоврядування у місті Києві). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v021p710-03>
15. Рішення Конституційного Суду від 16.04.2009 № 7-рп/2009 (справа про скасування актів органів місцевого самоврядування). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-09>
16. Рішення Конституційного Суду України від 18.06.2002 № 12-рп/2002 р. (справа про об'єднання територіальних громад). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-02>

17. Рішення Конституційного Суду України від 14.03.2014 № 2-рп/2014 (справа про проведення місцевого референдуму в Автономній Республіці Крим). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-14>

18. Рішення Конституційного Суду від 06.07. 1999 № 7-рп / 99 р. (справа про сумісництво посад народного депутата України і міського голови). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-99>

19. Муніципальне право України: навч. посіб. / за ред. О. М. Буханевича. Хмельницький: Вид-во ТОВ «Поліграфіст-3», 2019. 440 с.

20. Пирого І. С., Бисага Ю. М., Рогач О. Я. Муніципальне право України: підручник. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 358 с.

21. Тетарчук І. В. Муніципальне право України: навч. посіб. для підгот. до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 206 с.

Додаткові:

1. Батанов О. В. Концепт «муніципальне право – комплексна галузь права»: критичний аналіз сучасних підходів. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. Сер. : Право. 2023. Вип. 16 (28). С. 16–23.

2. Батанов О. В. Людина і муніципальне право: взаємозв'язок та розвиток. *Часопис київського університету права*. 2023. № 2. С. 32–37.

3. Батанов О. В. Метод муніципального права як галузі права: дискусійні питання теорії. *Український часопис конституційного права*. 2023. №3. С. 56-78.

4. Батанов О. В. Муніципальна влада в Україні : проблеми теорії та практики : Монографія / відп. ред.. М. О. Баймуратов. К.: Юридична думка, 2010. 656 с.

5. Батанов О. В. Проблеми класифікації функцій муніципального права як галузі права. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 6. С.90–97.

6. Батанов О. Концептосфера муніципального права. *Право України*. 2020. №10. С. 13-31.

7. Верлос Н. В. Муніципальне право: навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Право» освітньо-професійної програми «Право». Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2024. 180 с.

8. Загуменна Ю. О., Лазарєв В. В. Становлення та розвиток органів місцевого самоврядування в Україні (1991–2019 роки). *Право і безпека*. 2020. № 2 (77). С. 106–117.

9. Колобиліна О.О. Теоретико-правова характеристика ключових інститутів муніципального права. *Вісник ХНУВС – Bulletin of KhNUA*. 2023. № 3 (102). С. 40-46.

10. Конституційно-правові проблеми місцевого самоврядування та децентралізації публічної влади в Україні : монографія / Ю. С. Шемшученко, О. В. Скрипнюк, О. В. Батанов [та ін.] ; за ред. О. В. Батанова. Київ : Талком, 2021. 498 с.

11. Dillon, John F. Treatise on the law of municipal corporations. BoD–Books on Demand, 2023. URL https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=FpPEEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR1&dq=Municipal+law&ots=2ibuytp8iC&sig=pFv9ah2g_8sx5N8R9dG0JLN0hrw&redir_esc=y#v=onepage&q=Municipal%20law&f=false

12. Emsley, Liezl. The Legislative Complexities of Municipal Real Estate Transactions in the Context of Social Value Creation. 2024. URL

13. James M. The Relationship Between International Law and Municipal Law in Constitutional Dispensation in Tanzania. Available at SSRN 4564897 (2023). URL https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4564897

14. Rhyne Charles S. Municipal Law. Washington, DC: National Institute of Municipal Law Officers, 1957. URL https://heinonline.org/hol-cgi-bin/get_pdf.cgi?handle=hein.journals/mercer9&section=35

15. Steenkamp M. Municipal instruments in law for cultural heritage protection: A Case study of the city of Cape Town Metropolitan Municipality. *Potchefstroom Electronic Law Journal/Potchefstroomse Elektroniese Regsblad*. 2021. № 24(1).

16. Stephan Paul B. Applying Municipal Law in International Disputes. Vol. 56. Brill, 2024. URL https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=WsP7EAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA9&dq=Municipal+law&ots=xHA05gY9AN&sig=wcJXr01f35IVROehoUpzM0j2mQY&redir_esc=y#v=onepage&q=Municipal%20law&f=false

Інформаційні ресурси:

1. Асоціація міст України. URL <https://auc.org.ua/>

2. Сумська міська рада. URL <https://smr.gov.ua/uk/>

3. International Journal of Constitutional Law. URL <https://academic.oup.com/icon>

4. Конституційно-правові академічні студії. URL <https://konstlegalstudies.com.ua/>

5. Український часопис конституційного права. URL <https://www.constjournal.com/>